

ŽIVLJENJSKE RAZMERE PREJEMNIKOV DENARNIH POMOČI

Posebno kategorijo občanov, ki jim v resnici gre za preživetje, sestavljajo prejemniki družbenih denarnih pomoči, saj so to ljudje, katerih sredstva so daleč pod dogovorjeno ravniyo socialne varnosti in še dalj od minimalnih živiljenjskih stroškov, kot jih izračunavajo ekonomske raziskovalne ustanove. Živiljenjske razmere te kategorije ljudi obravnavajo nekatere seminarske naloge v okviru specializacij na VŠSD, pa jih bomo na kratko povzeli.

Nada Rebolj je v svoji analizi živiljenjskih razmer prejemnikov denarne pomoči kot edinega vira preživiljanja (v občini Škofja Loka) zajela vseh 28 prejemnikov te pomoči v občini. Ugotovila je, da gre pretežno za stare ljudi; skoraj vsi so stari 60 let ali več, tri četrtine 70 let ali več in polovica 80 let ali več. Kar polovica jih je, ki so bili v aktivnem obdobju svojega živiljenja kmečki delavci (hlapci ali dekle), precej je bilo čipkaric ali živilj (10), vendar je za vse te značilno, da si niso pridobili pravic iz dela. V glavnem so to samski ljudje, le dobra četrtina je bila poročenih in so danes vdoveali. Le 5 jih ima otroke. V tem nezavidljivem položaju pa se znajdejo tudi gospodinje, ki so po smrti zakonca ostale brez sredstev za preživiljanje. Tri četrtine žive na vasi oziroma v hiši na samem, le četrtina v mestu oziroma trgu. Petina jih živi še v svojih hišah, ki so stare, mnogokrat nefunkcionalne; nekateri so sami v najemnih stanovanjih, v glavnem pa žive pri svojcih. Raziskovalka je ocenila, da jih tri petine živi v ustreznih stanovanjih, ostali pa v neustreznih. Tri petine (17 oseb) živijo skupaj z otroki ali drugimi svojci (od tega eden s tujimi ljudmi), ostali pa sami. Družinske skupnosti, v katerih živijo, so majhne, v glavnem štejejo 2-3 člane.

Velika večina prejemnikov pomoči je - presenetljivo - izjavila, da jim ta pomoč zadošča za preživiljanje. V skladu z družbenim dogovorom dobijo kot nezaposlene in nepriskrbljene osebe 43 odstotkov povprečnega mesečnega čistega dohodka zaposlenih v SR Sloveniji. Po podatkih Inštituta za ekonomske raziskave je ta denarna pomoč pokrivala le 53 odstotkov minimalnih živiljenjskih stroškov (v letu 1987). Skoraj ves ta denar porabijo za prehrano. Privoščijo si kak par čevljev na leto, nekateri imajo naročen časopis Gorenjski glas ali pa plačujejo naročnino za radio. Le dve prejemnici denarne pomoči plačujeta stanarino, ostali pa so med ugodnostmi, ki zmanjšujejo živiljenjske stroške, navedli, da imajo zastoj stanovanja ali pa so lastniki hiš. Dve prejemnici prejmeta še dodatek za tujo nego in pomoč, ker

ju negujejo druge, plačane osebe. Poleg denarne pomoči jih je polovica deležna sosedske pomoči (ki pa v poročilu ni podrobneje opisana), petina pomoči v gospodinjstvu in petina hišne nege. Ostali (dobra četrtina) pravijo, da ne potrebujejo nobene druge pomoči. Nekateri imajo zastoj kosilo (pri svojcih), elektriko, nekateri opravljajo še lažja kmečka dela in si s tem pridobijo svojo ozimnico ipd.

Med skrbmi in težavami, ki jih tarejo, navajajo v glavnem boleznii, na drugem mestu so "vsakdanje manjše težave", nato pa osamljenost. Da so njihove skrbi povezane s premajhnimi dohodki pravijo le trije od 28. Ker gre v glavnem za stare ljudi, jim je bilo zastavljeno tudi vprašanje, če bi šli v dom. Tri petine so odgovorile, da ne; dobra petina da morda kasneje, če bo potreba, ostali pa pravijo, da bi šli v dom.

Pokazalo se je, da bi marsikdo poleg denarne pomoči potreboval tudi druge oblike pomoči, predvsem kot sosedsko pomoč in družabništvo.

Miranda Vrh je proučila razmere tistih občanov, ki so upravičeni do dveh ali več socialnovarstvenih pomoči (v občini Ilirska Bistrica). (Problem kopičenja teh pomoči smo v našem glasilu že obravnavali: gl. B. Mesec, I. Kapun, *Socialno delo*, 24, 1985, 2: 348-369). Samoupravne interesne skupnosti ugotavljajo upravičenost do socialnovarstvenih pomoči s pomočjo enotne skupne evidence prejemnikov socialnovarstvenih pomoči. Upravičenost do socialnovarstvenih pomoči se ugotavlja na podlagi stvarnih dohodkov in dogovorjene ravni socialne varnosti. Med stvarne dohodke štejemo vse dohodke in prejemke iz preteklega leta in socialnovarstvene pomoči iz tekočega leta, in sicer za oba zakonca in otroke, dokler so jih starši dolžni preživljati. Dogovorjena raven socialne varnosti znaša za delavce in druge delovne ljudi ter za učence in študente, ki uveljavljajo pravico do štipendije, 55 odstotkov od povprečnega čistega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu, 50 odstotkov za zmerno, težje in težko prizadete osebe in 43 odstotkov za nezaposlene in nepreskrbljene osebe. Višina socialnovarstvene pomoči se določa na osnovi razlike med stvarnimi dohodki in dogovorjeno ravni posamezne družine. Če je občan upravičen do več vrst socialnovarstvenih pomoči, se dodeli najprej tiste, ki izvirajo iz dela, druge pa le tedaj, če občanu še ni zagotovljena dogovorjena raven socialne varnosti. Samoupravni sporazum o urensičevanju socialnovarstvenih pravic določa tudi vrstni red zagotavljanja socialnovarstvenih pomoči. Analiza je skušala ugotoviti življenjske razmere prosilcev, ki že prejemajo kako socialnovarstveno pomoč. Populacijo je sestavljalo 86 prosilcev, evidentiranih pri enotni skupni evidenci Centra za socialno delo Ilirska Bistrica, ki od 1. 5. 1988 dalje prejemajo vsaj dve ali več vrst socialnovarstvenih pomoči. Iz te populacije je bil izbran sistematičen 25 odstoten vzorec 21 oseb. Kar takoj naj opozorimo, da je slika povsem

drugačna kot pri kategoriji prejemnikov socialnovarstvene pomoči kot edinega vira preživljanja, ki smo jo obravnavali zgoraj. Med anketiranimi je dve tretjini moških, ki so skoraj vsi stari nad 40 let. Ženske so v povprečju nekoliko mlajše. Vsi moški so poročeni, med ženskami pa prevladujejo samske, razvezane in vdovele nad poročeni. Med moškimi je več kot polovica nekvalificiranih in kvalificiranih delavcev, ostali so upokojenci. Tudi upokojenci so pred upokojitvijo delali v glavnem kot nekvalificirani delavci, zato so imeli nizko osnovo za obračun pokojnine. Pri ženskah je polovica delavk, drugo polovico sestavljajo upokojenke in nezaposlene. Za to nezaposlenostjo se v resnici skriva kmetijska dejavnost, čeprav nimajo statusa kmeta; anketiranke so izjavljale, da obdelujejo zemljo za lastne potrebe. Nekateri teh "obdelovalcev zemlje", ki niso kmetje, imajo določen katastrski dohodek, vendar si ne plačujejo prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno zavarovanje pa imajo urejeno po zaposlenem zakoncu. V Ilirski Bistrici so po priporočilu skupne strokovne službe zdravstva in socialnega varstva Slovenije takim družinam povečali dohodek za 20 odstotkov povprečnega osebnega dohodka iz preteklega leta. Med zakonci prejemnikov prevladujejo nezaposleni oziroma nepreskrbljeni. Vse anketirane družine imajo otroke, in sicer ima 21 anketiranih skupaj 46 nepreskrbljenih otrok, največkrat po dva otroke. Po enega nepreskrbljenega otroka imajo v glavnem samohranilke. V nekaterih družinah so nekateri otroci že zaposleni, njihov dohodek pa se ne šteje med družinske dohodke, saj po zakonu niso dolžni prispevati za nepreskrbljene brate in sestre. Kljub temu pa je anketiranje pokazalo, da prispevajo in da njihov prispevek veliko pomeni pri družinskem proračunu. Večina nepreskrbljenih otrok hodi v poklicno ali srednjo šolo, ki jo bodo v letu ali dveh končali in se, kot upajo, zaposlili.

Najpogostejši vir dohodkov (brez socialnovarstvenih pomoči) je osebni dohodek anketiranih (tega prejema 12 od 21 oseb), sledi dohodek iz kmetijske dejavnosti (8 od 21) in kadrovska štipendija (8 od 21), nato pokojnina (7 od 21), zakončeva pokojnina (4 primeri), zakončev osebni dohodek (3 primeri), priznavalnina in preživnina (po en primer). Žal iz analize ni razvidno, iz koliko virov prejema dohodek posamezne družine, da pa se izračunati, da ima vsaka družina v povprečju dva vira dohodkov, ne da bi pri tem upoštevali socialnovarstvene pomoči, ki pa jih tudi prejema po dve ali več! Kljub temu pa te družine ne dosegajo (ali pa komaj dosegajo) pri nas dogovorjeno raven socialne varnosti, to se pravi tudi ne ravni minimalnih življenjskih stroškov in kljub svojemu in družbenemu "krpanju" dohodka iz vseh možnih virov živijo na meji revščine!

Analiza kaže, da imamo opraviti z gospodarsko aktivnimi družinami in posamezniki in da vzrok za slabe gnotne razmere teh družin, zaradi katerih so upravičene do socialnovarstvenih pomoči, ni ne nezmožnost za delo ne veliko

